

Spijt waarvan?

Een black-out hebben, de schuld krijgen en het niet begrijpen

Harald Merckelbach, Kim Van Oorsouw

We zitten al een tijdje te wachten in een kale spreekkamer wanneer ze binnenkomt en zich verontschuldigt voor de vertraging. Jaren geleden traden we als deskundigen op in de strafzaak tegen haar. Nu willen we weten hoe het haar sindsdien is vergaan. Ze is een normale vrouw van middelbare leeftijd.¹ Ze past in alle opzichten bij wat we destijds over haar lazen in het justitiële dossier: dat de golfsport haar grootste hobby was en dat ze daarom menig uur op de golfclub doorbracht. Keurig dus. Wat nu hoogstens opvalt, is het ernstige gezicht en de wallen onder de ogen die slaapgebrek verraden. Ja, ze piekert veel. We zijn nog geen tien minuten verder of ze vraagt ons of er dan echt geen manier is om haar herinneringen terug te krijgen. Hypnose? Bestaat er geen medicijn? Want ze wil zo graag snappen wat er die nacht is gebeurd.

In de gevangenis, waar ze nu al een paar jaar zit, heeft ze alle tijd gehad om erover na te denken. Maar tot op de dag van vandaag is er niets van enige betekenis in haar geheugen teruggekeerd. De laatste weken zijn er trouwens ook andere kwesties die haar in beslag nemen. Over niet al te lange tijd zal ze met proefverlof gaan en daarna begint de fase van resocialisatie. Ze wil onder geen beding terug naar het dorp waar ze vandaan komt en waar het drama zich afspeelde. “Daar kent iedereen me. Mijn zaak heeft met chocoladeletters in de krant gestaan. Dus ik moet naar een flatje, ergens in de buitenwijk van een anonieme stad.” Ze kijkt er ongelukkig bij als ze het vertelt. Maar ze is vastbesloten om de aanstaande ontwikkelingen niet lijdzaam te ondergaan. Ze probeert de toekomst in eigen hand te nemen. Daarom volgt ze een schriftelijke cursus voor uitvaartbegeleider.

Met haar oudste zoon heeft ze geen contact meer. Met haar jongste zoon wel. Die belt af en toe. En twee hartsvriendinnen, die ze al vanaf haar kindertijd kent, komen haar soms in deze gevangenis opzoeken. Dus ja, ze heeft veel tijd om na te denken. Over het verleden – waarom ze hier zit – en over hoe het verder moet. Het is een lelijke platitude, maar die twee dingen zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Haar probleem is dat ze het verleden niet snapt.

En daarom is haar verhaal leerzaam voor klinisch psychologen. Want haar geval illustreert wat er kan gebeuren als mensen geen herinneringen hebben aan een autobiografisch scharniermoment en hoe dat tot in de rechtszaal repercussies kan hebben.

Hij had zijn goede kanten

Wat ze wél snapt, is *waarom* ze zich tot deze man aangetrokken voelde. Haar huwelijk liep op zijn laatste benen en ze ging via een datingsite op zoek naar een nieuwe partner. Zo raakte ze met hem in gesprek. Al snel kwam ze vaak bij hem over de vloer. Hij was een oudere man, die twee huwelijken achter de rug had. Ooit stond hij aan het hoofd van een groot familiebedrijf, maar een aantal jaren eerder was zijn zaak failliet gegaan. De uitstraling van een directeur – groot, gesoigneerd en vol geldingsdrang – had hij evenzogoed behouden. Dat vond ook het arbeidsbureau, dat hem vanwege die kwaliteiten aanbeval aan bedrijven met vacatures. Aldus werd de ex-directeur vertegenwoordiger in stofzuigers. Dat ging hem minder goed af. Zijn baas klaagde dat hij vaak te laat op afspraken verscheen. Als hij dan uiteindelijk opdook, stonk hij naar de drank en gedroeg zich eigenwijs. Want achter de statige façade van de ex-directeur ging een aanzienlijk alcoholprobleem schuil. Daarom wilde de stofzuigerfirma hem ontslaan. Het ontslaggesprek was al aangekondigd, maar het zou – om redenen die aanstonds duidelijk worden – nooit plaatsvinden.

Zij wil niet te veel kwade dingen over hem zeggen. “Ja, hij dronk en hij dronk verschrikkelijk veel als hij tegenslagen te incasseren had, maar hij was ook een attente man. Hij gaf me complimenten over mijn jurken en over hoe ik eruitzag. Dat was wat ik toen nodig had. En daarom kan ik me niet voorstellen dat ik het heb gedaan.”

Want ze heeft hem vermoord. Dat is althans wat de rechtbank destijds bewezen achtte en waarom ze tot een tienjarige gevangenisstraf werd veroordeeld. Tijdens de rechtszaak passeerden bewijsstukken tegen haar de revue. Het varieerde van de burens die geschreeuw en gestommel hadden gehoord op de fatale avond, tot verklaringen van een patholoog-anatoom die op het stoffelijke overschot de sporen van verwuring had aangetroffen. Dit is belangrijk: ze kreeg extra straf omdat ze tijdens de rechtszaak geen spijt betuigde, terwijl – om de woorden van de rechters te gebruiken – ze hem toch op “een beestachtige manier” had vermoord. In hun woorden: “Bovendien heeft verdachte ter zitting op geen enkele wijze berouw of spijt getoond en ook deze omstandigheid zal de rechtbank laten meewegen bij het bepalen van de strafmaat.”

Een leuk begin van de week

Wat ze zich nog wel kan herinneren van de fatale dag, wordt gestaafd door wat anderen – haar zoon, haar ex-man, de familie van het slachtoffer – er later bij de politie over zullen verklaren. De week was met goede bedoelingen begonnen. Ze had zich voorgenomen om eens extra lekker voor haar nieuwe vriend te koken. Want dat hij het moeilijk had met wat er op zijn werk stond te gebeuren, was wel duidelijk. Maar haar plannen werden gedwarsboomd door zijn drankzucht. Op dinsdag wilde ze daarom weg, terug naar haar eigen flatje, waar ze sinds haar scheiding van tafel en bed een onderkomen had gevonden. Haar portemonnee en haar treinkaart waren echter spoorloos verdwenen. Ze besloot daarom maar te blijven. Van de woensdag kan ze zich weinig herinneren. Wel nog dat haar vriend de buurman eropuit had gestuurd om vier flessen wijn te halen, iets wat de buurman bevestigt. Zij had daar zelf – zo schatte ze – twee flessen van gedronken en was daarmee omstreeks 14.00 uur

begonnen. En ze had een valiumtabletje – dat de dokter eigenlijk aan haar vriend had voorgeschreven – geslikt. Zo'n tabletje nam ze wel vaker. Ze werd er rustig van. Om circa 16.00 uur was ze gaan slapen. De buurman zal later verklaren dat hij door haar vriend die middag nog een tweede keer eropuit werd gestuurd om wijn te halen. Of ze van die nieuwe voorraad heeft gedronken, weet ze niet. Zou best kunnen. Want ze geeft toe dat ook zijzelf regelmatig doorsloeg en dan in rap tempo grote hoeveelheden dronk. Haar zonen en haar ex kunnen zulke alcoholische episodes in geuren en kleuren beschrijven.

Donderdagmorgen werd ze in alle vroegte wakker. Ze zag bloed op de lakens van het bed. Ze liep naar de woonkamer en zag daar haar vriend tussen de tafel en de bank liggen. Ze dacht aanvankelijk dat hij sliep, maar toen merkte ze dat zijn lichaam onder het bloed zat. Ze voelde aan hem; hij was koud en levenloos. Ze probeerde hem te reanimeren. In paniek belde ze achtereenvolgens haar ex, de ambulance, de politie en weer haar ex. De politie arriveerde en concludeerde ter plekke dat haar nieuwe vriend niet op een natuurlijke manier aan zijn einde was gekomen. Ze werd gearresteerd en nog dezelfde morgen door de politie verhoord.

Twee flessen wijn

De verhoren cirkelden rond haar geheugenverlies als een zwerm kraaien rond een kersenboom. Ze zegt voortdurend: “Breng me toch onder hypnose; ik wil weten wat er is gebeurd.” De verhoorders geloven niet in haar geheugenverlies. Ze zeggen: “We hebben onderzoek gedaan naar geheugenverlies. De wetenschap zegt dat er twee soorten geheugenverlies zijn, zoals met hersenletsel of epilepsie. Het kan ook door overmatig alcoholgebruik. Dan kun je een tijdelijke geheugenstoornis hebben. Het is dan wel zo dat er altijd wel dingen terugkomen (...). Dus wetenschappelijk gezien kan het eigenlijk niet zo zijn dat je je het niet meer kan herinneren.”

Dat is een nogal blufferige bewering voor overheidsdienaren die geacht worden de waarheid te spreken. Want er bestaat een uitgebreide literatuur over hoe buitensporig drankgebruik kan leiden tot een black-out (zie bijvoorbeeld White, Signer, Kraus, & Swartzwelder, 2004). Bij zo'n black-out kan de persoon zich niets meer herinneren van een episode en evenmin keren herinneringen op een later tijdstip terug (Merckelbach, 2010, 2011; Van Oorsouw, Merckelbach, & Willems, 2013).² De periode die in nevelen is gehuld, kan uren, zelfs dagen beslaan. Waarom de herinneringen weg zijn en wegblijven, weten we ook: alcohol ontwricht de hippocampus. Die hersenstructuur speelt een cruciale rol in de opslag van nieuwe herinneringen in het langetermijngeheugen (White, Matthews, & Best, 2000). Wie dus een extreem hoge Bloed-Alcohol-Concentratie (BAC) heeft, kan herinneringen een paar minuten vasthouden, maar daarna verdwijnen ze onherroepelijk. Vergelijk het met een verwarde bibliothecaris die nieuwe boeken in ontvangst neemt, om ze even later weg te gooien. Zulke boeken zullen onvindbaar blijven in zijn bibliotheek, hoe grondig je ook zoekt.

Er is het nodige bekend over hoe hoog BAC's moeten reiken voordat een black-out ontstaat. In het al wat oudere onderzoek van de Amerikaanse arts Donald Goodwin (1970) mochten alcoholisten onbepaalde hoeveelheden drank tot zich nemen, wat ze dan ook deden. Een uur nadat ze het op een drinken hadden gezet, kregen ze allerlei opvallende dingen te zien, waaronder speelgoed en erotische filmfragmenten. Op gezette tijden werd hun geheugen voor

het eerder getoonde materiaal getest. Na een halfuur wist de helft van de proefpersonen – inmiddels behoorlijk beneveld – niet meer wat ze eerder gezien hadden en ook na 24 uur – als ze weer nuchter waren – keerden de herinneringen niet terug. De gemiddelde BAC-piek in die groep was 2,8 promille (0,28%), en die werd zo'n 2,5 uur na de start van de sessie bereikt.

Later onderzoek kwam steeds weer tot dezelfde conclusies, namelijk dat vanaf promillages rond de 3,0 (0,30%) de kans op black-outs vooral bij geroutineerde drinkers drastisch toeneemt en dat ook markante gebeurtenissen – ruzie maken, vernielingen aanrichten, de liefde bedrijven – dan ten prooi vallen aan geheugenverlies. Vrouwen hebben daarbij minder drank nodig om in een staat van black-out te geraken dan mannen. White et al. (2004) vonden schattenderwijs dat tien drankjes in hoog tempo genuttigd voldoende waren om vrouwelijke studenten een black-out te bezorgen, terwijl voor mannen dat aantal op veertien lag.

En haar BAC in de vooravond van die woensdag? Die valt redelijk goed te reconstrueren op grond van wat ze er zelf over zegt, wat de buurman vertelt over de drankvoorraad die hij tweemaal aanvulde en het aantal flessen dat bij huiszoeking in de woning werd aangetroffen. Het komt erop neer dat zij binnen luttele uren ten minste twee flessen witte wijn dronk, wat bij een lichaamsgewicht van 60 kg makkelijk een promillagepiek van 3,8 (0,38%) kan opleveren.³ Daarmee is het hele verhaal nog niet verteld. Want ze slikte, zoals gezegd, tezelfdertijd een benzodiazepinepil die 10 mg chloordiazepoxide bevatte. Dat zal het ondermijnende effect van de alcohol op haar geheugen alleen maar hebben versterkt (Daderman, Fredriksson, Kristiansson, Nilsson, & Lidberg, 2002).

Tien Geboden

Het is geen toeval dat vooral geroutineerde drinkers de ervaring van een black-out kennen. Vanwege gewenning zullen zij in staat zijn grote hoeveelheden alcohol te drinken zonder dat die in motorisch opzicht al te destabiliserend uitpakken. Al zijn ze sterk onder invloed, de routiniers kunnen vaak handelend blijven optreden. Ook het vermogen om plannen te maken en om het geheugen te raadplegen, blijft redelijk lang intact. Het is de opslag van lopende zaken die door de alcohol verstoord raakt (Pressman & Caudill, 2013).

Het enkele gegeven dat iemand een black-out ervaart voor een achterliggende periode, betekent dat hij buitensporig veel heeft gedronken. Het betekent niet dat zo iemand zich toen in een toestand van totale desoriëntatie bevond. Dat is een constatering die belangrijk wordt als de strafrechtjuristen zich buigen over een delict waarvoor de verdachte een black-out heeft. Het verweer dat de verdachte op het beslissende moment niet meer wist wat hij deed, gaat niet op. Allereerst is het in strijd met de juridische doctrine van *culpa in causa* oftewel anterieure verwijtbaarheid. Het is een feit van algemene bekendheid dat alcohol mensen aanzet tot risicovol gedrag. Daarom: wie ruimschoots drinkt, aanvaardt dat als er vervolgens iets door zijn toedoen misgaat, hij daarop aangesproken kan worden. Nog belangrijker: terwijl de toestand van black-out zich ontvouwt, blijven mensen toegang tot hun langetermijngeheugen houden en zodoende kunnen ze weten wat goed en wat fout is. Donald Goodwin (1995, p. 316) zegt over zijn proefpersonen in het hierboven beschreven onderzoek:

“Wat we vonden was dat hun langetermijngeheugen intact was, maar dat mensen problemen kregen met het kortetermijngeheugen, wat betekende dat je iemand tijdens een black-out de Tien Geboden kon laten opzeggen of kon laten spreken over de gevolgen van het beroven van een bank. Het was alleen dat zo iemand 30 minuten later of de volgende dag al die dingen was vergeten. Maar hij wist op het moment zelf het verschil tussen goed en kwaad en dat is de beslissende factor als het om de wet gaat.”

Daarmee is de strafrechtelijke betekenis van veertig jaar onderzoek naar black-outs mooi samengevat (zie ook Pressman & Caudill, 2013). Oftewel: iemand met een alcoholblack-out weet heel goed wat hij doet. In het geval van deze verdachte gingen de rechters nog een stap verder door aan te nemen dat ze haar vriend “na kalm beraad en rustig overleg” had gedood. Moord derhalve. Hoe de aanloop daarnaartoe eruit had gezien – de aanleiding, of er ruzie was geweest, of hij geslagen had – kon de verdachte vanwege haar black-out niet vertellen. Niemand kon het vertellen, ook de rechters niet. Hadden ze het wel moeten willen weten? Wij menen van wel.

Parenclub

Ze was nooit eerder veroordeeld voor een geweldsdelict. Haar nieuwe vriend evenmin. Maar intimi vertelden de politie wel dat hij stevig tekeer kon gaan als hij had gedronken. Er was nog iets. De man had op erotisch vlak nogal uitgesproken wensen. Zo had hij een voorkeur voor plasseks, waarbij hij graag zag dat zijn vriendin hem over de hand urineerde. Ook nam hij zijn vriendin mee naar parenclubs, waarbij hij wilde toekijken hoe zij door andere mannen werd gepenetreerd. Zij vond het weerzinwekkend en ze hadden er vaak ruzie over. Tijdens het politieverhoor zegt ze aarzelend en met de grootst mogelijke terughoudendheid: “Hier wil ik liever niet over praten. Ik voel me zo goedkoop dat het gebeurd is. Ik heb het nooit tegen iemand verteld (...). Hij zei dan over zo’n man: neem hem in je mond. Het gebeurt gewoon. De eerste keer heb ik ook liggen huilen. Maar hij laat het dan doorgaan (...). De een na laatste keer was het zo erg; toen zei hij tegen twee mannen: je mag neuken met haar, als je maar een condoom gebruikt. Dan kwamen we thuis en dan zei ik: je houdt niet van me.”

Het is niet uit de lucht gegrepen. In de mobiele telefoon van het slachtoffer vindt de politie het telefoonnummer van een autohandelaar met wie in de dagen voorafgaand aan het drama regelmatig contact was geweest. De handelaar vertelt aan de politie dat de vriend een afspraak probeerde te arrangeren: “We zouden afspreken in een kroeg om te kijken of er een klik was. Als die er zou zijn, dan zou ik seks hebben met de vriendin. Ik heb hem nog wel gevraagd of hij een foto wilde sturen.”

Dan maar een pseudoherinnering?

Hoewel het al vijf jaar geleden is, zit het haar dwars dat ze niet weet hoe het is gegaan. Ook in de afgelopen maanden heeft ze op allerlei mogelijke manieren geprobeerd om haar herinneringen terug te halen. Tevergeefs. Zo heeft ze bij de gevangenispsycholoog een aantal sessies met EMDR ondergaan. Dat heeft haar rustiger gemaakt, zeker, maar herinneringen

of zelfs maar een mogelijk verhaal over wat er gebeurd zou kunnen zijn, leverde het niet op. Het draagt ertoe bij dat zij het delict niet ervaart als haar delict. Al tijdens de politieverhoren zegt ze: “Technisch, praktisch gezien, weet ik dat ik het gedaan heb. Er is toch maar één iemand die dat gedaan kan hebben en dat ben ik. Er was niemand in huis, ik heb niemand gezien, mijn shirt zat onder het bloed, ik had bloed onder mijn ringen. Dan is er toch maar één iemand die dat gedaan kan hebben.”

Therapeutisch gezien zou je haar een behandeling met hypnose gunnen. Desnoods een die pseudoherinneringen, maar ook en vooral een verhaal oplevert over wat er die avond is voorgevallen. Dat zou in de beste traditie van Pierre Janet zijn, de negentiende-eeuwse arts en psycholoog aan wie veel moderne traumatherapeuten zich schatplichtig voelen. Pseudoherinneringen mogen dan in onze dagen een slechte reputatie hebben, maar Janet wist hoe je met hypnose getraumatiseerde patiënten in een fictief verhaal kunt laten geloven. Janet, schreef de Canadese historicus Ian Hacking (1995, p. 196), “fooled his patients” en hij deed dat met honorabele bedoelingen en met een uitstekend resultaat. Neem de jonge vrouw die allerlei functionele klachten overhield aan haar jeugd, waarin ze vaak was gedwongen om naast een kind met een krentenbaard te slapen. Onder hypnose herschreef Janet haar autobiografie – de krentenbaard was er niet geweest; integendeel, het kind had een prachtig gaaf gezicht – en de klachten verdwenen.

Ja, zoiets zou je haar gunnen. Tegelijkertijd is het verstandig dat de politie en later ook de gevangenispsycholoog ervan afzagen. De fictieve herinneringen in het geval van Janets patiënten hadden enkel gunstige effecten, maar in haar geval zouden ze de waarheidsvinding doorkruisen. Het is om die reden dat het hoogste rechtscollege van Nederland – de Hoge Raad – in een arrest uit 1998 vaststelde dat een onder hypnose verkregen verklaring niet voor bewijs mag worden gebruikt.

Inmiddels is ze er allang niet meer zeker van dat ze de hand heeft gehad in zijn dood. Ze zegt: “Het is mogelijk dat ik de hele nacht heb geslapen. Dat ik aan geheugenverlies lijd, is slechts een aanname. Zijn verwondingen kunnen zijn ontstaan door een valpartij. Gezien zijn alcoholpromillage, de medicatie die hij had ingenomen, zijn hartproblemen en het vrijwel dagelijkse gebruik van Viagra, is zo’n valpartij een mogelijke oorzaak. Als ik het wel had gedaan, dan zou ik wroeging voelen, zelfs als ik me niets meer zou herinneren van de gebeurtenis. Maar die wroeging is er niet.”

Wat er ongeveer gebeurde

We weten op grond van technische sporen wel *ongeveer* wat er die avond is gebeurd. Ze hebben gedronken. Ze krijgen ergens ruzie over en vechten. Zij heeft zijn zaadballen van zijn lichaam proberen af te scheuren, wat half en half is gelukt. Hij bloedt als een rund. Daarna heeft ze hem proberen te wurgen. Hij is doodgebloed. Zij is in slaap gevallen. En ’s morgens wist ze niet meer wat ze had gedaan, laat staan waarom ze het had gedaan.

Ze zou met “kalm beraad en rustig overleg” te werk zijn gegaan, oordeelde de rechtbank destijds. Dat vinden we moeilijk te bevatten. We willen niet op de stoel van de psychoanalyticus

gaan zitten en nog het allerminst op die van de rechter. Maar toch, dat zo'n halfslachtige poging tot castratie verband houdt met een voorgeschiedenis van seksueel getinte vernederingen, ligt wat ons betreft voor de hand. En dat het een wanhopige poging van een dronken vrouw was om zich aan een nieuwe vernedering te onttrekken, sluiten we allerminst uit. Dat scenario komt dicht in de buurt van wat de rechtsgeleerden noodweerecexes of overmacht noemen. Het zijn juridische categorieën die lichtjaren verwijderd zijn van moord.

In ons rapport voor de rechtbank legden we dat allemaal uit. Net zoals we benadrukten dat haar geheugenverlies authentiek en onherroepelijk was. Maar de rechters hadden er geen boodschap aan en brachten in hun vonnis ons rapport niet eens ter sprake. Wat zij vonden tellen, was de afwezigheid van berouw. Dat rechters daaraan zwaar tillen, komt niet onverwacht. De literatuur laat zien dat berouwvolle verdachten sympathieker worden gevonden. Ze krijgen lagere straffen, hun recidiverisico wordt geringer geacht, terwijl hun mogelijkheden om te resocialiseren hoog worden aangeslagen. Het komt allemaal omdat rechters berouw als een gunstige karaktereigenschap zien, en niet als iets dat afhankelijk is van de integriteit van het geheugen (Zhong, Baranoski, Feigenson, Davidson, & Zonana, 2014).

In de Verenigde Staten komt het wel voor dat strafzaken tegen verdachten die te kampen hebben met geheugenverlies, tot nader order worden aangehouden. De achterliggende redenering is dat zulke verdachten niet in staat zijn om zich te verdedigen: als er immers alibi's of anderszins ontlastende feiten zijn, kunnen zij zich die niet herinneren (Tysse, 2005).⁴ Het is allemaal niet onbelangrijk, maar het zijn overwegingen voor de juristen.

Besluit

Waar het ons om gaat, is dat black-outs blijkbaar zo hardnekkig en totaal kunnen zijn, dat ze iemand zelfs van de vaardigheid kunnen beroven om dan maar een ontlastend verhaal te verzinnen en wroeging te veinzen. Want hoe makkelijk zou ze het voor haarzelf niet hebben gemaakt als ze een zielig verhaal over aanranding uit de duim had gezongen?

Dat deed ze dus niet. En ze betuigde geen spijt en daarom kreeg ze extra straf. Kun je spijt hebben van iets dat je je niet herinnert? Haar precieze rol in een drama van de eerste orde kan nooit meer opgehelderd worden en daarin moet ze berusten. Is dat niet ook straf? “La *résignation* est un suicide quotidien”, schreef Balzac en wij zijn het daar niet oneens mee.

Noten

1. Hoewel de strafzaak die we hier bespreken, in het openbaar werd behandeld door achtereenvolgens rechtbank en hof, hebben we allerlei minder wezenlijke details veranderd om zo het geval te anonimiseren.
2. Er worden in de literatuur twee varianten van black-out beschreven: de gefragmentariseerde variant, waarbij de persoon zich nog flarden kan herinneren en herinneringen sporadisch ook wel kunnen

terugkeren, en de ‘en bloc’ variant, waarbij er totaal geen herinneringen aan de episode zijn en ze evenmin terugkeren. Welke variant zich aandient, is een kwestie van dosering. Bij de BAC die in deze zaak aan de orde is, mogen we veilig aannemen dat er sprake is van de ‘en bloc’ variant.

3. We gaan er daarbij van uit dat het ging om twee flessen van 750 ml, waaruit in totaal 15 glazen zijn te halen. In de standaardformule van $(\text{aantal glazen} \times 10 \text{ (mg)}) / (\text{lichaamsgewicht} \times 0,66 \text{ (geslacht)}) - (\text{uren} \times 0,15 \text{ (afbraaksnelheid)})$ leidt dat tot een geschatte BAC van 3,8.
4. Wat er dan juridisch-technisch gezien gebeurt, is enigszins vergelijkbaar met de strekking van schorsingsartikel 16 van het Nederlandse Wetboek van Strafvordering.

Literatuur

- Daderman, A.M., Fredriksson, B., Kristiansson, M., Nilsson, L.H., & Lidberg, L. (2002). Violent behavior, impulsive decision-making, and anterograde amnesia while intoxicated with flunitrazepam and alcohol or other drugs: A case study in forensic psychiatric patients. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 30, 238-251.
- Goodwin, D.W. (1970). Two species of alcohol blackout. *American Journal of Psychiatry*, 127, 1665-1670.
- Goodwin, D.W. (1995). Alcohol amnesia. *Addiction*, 90, 315-317.
- Hacking, I. (1995). *Rewriting the soul: Multiple personality and the sciences of memory*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Merckelbach, H. (2010). Wat heet kwetsbaar? *Strafblad*, 8, 274-281.
- Merckelbach, H. (2011). *De leugemachine: fantasten, echte boeven en patiënten in de rechtszaal*. Amsterdam: Contact.
- Pressman, M.R., & Caudill, D.S. (2013). Alcohol-induced blackout as a criminal defense or mitigating factor: An evidence-based review and admissibility as scientific evidence. *Journal of Forensic Science*, 58, 932-940.
- Tysse, J.E. (2005). The right to an ‘imperfect’ trial. Amnesia, malingering, and competency to stand trial. *William Mitchell Law Review*, 32, 354-385.
- Van Oorsouw, K., Merckelbach, H., & Willems, N. (2013). Als verdachten of getuigen een slokje op hebben. *Expertise & Recht*, 5/6, 203-208.
- White, A.M., Matthews, D.B., & Best, P.J. (2000). Ethanol, memory, and hippocampal function: A review of recent findings. *Hippocampus*, 10, 88-93.
- White, A.M., Signer, M.L., Kraus, C.L., & Swartzwelder, H.S. (2004). Experiential aspects of alcohol-induced blackouts among college students. *The American Journal of Drug and Alcohol Abuse*, 30, 205-224.
- Zong, R., Baranoski, M., Feigenson, N., Davidson, L., & Zonana, H.V. (2014). So you’re sorry? The role of remorse in criminal law. *Journal of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 42, 39-48.

Personalia

Prof. dr. Harald L.G.J. Merckelbach is hoogleraar rechtspsychologie aan de Universiteit Maastricht.

E-mail: H.Merckelbach@maastrichtuniversity.nl.

Dr. Kim I.M. van Oorsouw is universitair docent forensische psychologie aan de Universiteit Maastricht.

E-mail: K.vanoorsouw@maastrichtuniversity.nl.